

Przegląd polskich opracowań naukowych

Aleksander Jakubowski, Sebastian Gajewski, *Argument z linii orzeczniczej w orzecznictwie sądów administracyjnych*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2015, ss. 172, ISBN/ISSN: 978-83-235-1986-7.

Przyczynkiem do podjęcia rozważań nad tytułową instytucją, tj. argumentem z linii orzeczniczej, jak stwierdzają autorzy, jest fakt, że „[w] literaturze prawniczej pojęcie linii orzeczniczej i odwołującej się do niej argumentacji nie były przedmiotem szerszej refleksji teoretycznej” (s. 15). Niemniej jednak wskazują, że w nielicznych wypowiedziach doktryny dotyczących tej kwestii można wyróżnić dwa zasadnicze podejścia do definiowania linii orzeczniczej. Pierwsze zakłada, że owo zjawisko odnosi się tylko do jednego z etapów procesu stosowania prawa, a zatem do wykładni przepisów znajdujących zastosowanie w sprawie. Drugie podejście opiera się natomiast na założeniu, że o linii orzeczniczej można mówić wtedy, gdy kilka decyzji sądowego stosowania prawa, między podstawami faktycznymi których zachodzi relacja analogiczności, zawiera takie samo rozstrzygnięcie w zakresie podstawy prawnej, znaczenia normy prawnej lub konsekwencji prawnych, a nawet stosowanej przez sądy hierarchii wartości czy metod wykładni (s. 15). Bez względu jednak na wybrane podejście w literaturze zgodnie podkreśla się, że istotą linii orzeczniczej jest sytuacja, kiedy większość sądów rozpatrujących podobny przypadek rozstrzyga go identycznie lub podobnie, a stan ten kreuje pewną normę o walorze generalnym i abstrakcyjnym kierowaną do kolejnych składów orzekających. Należy podkreślić, że autorzy omawianej publikacji przyjęli „[...] wąskie rozumienie linii orzeczniczej, ujmując to pojęcie jako pewien sposób dokonywania wykładni przepisów prawa”, co odpowiada „[...] dominującej w orzecznictwie sądów administracyjnych praktyce posługiwania się tym zwrotem” (s. 16).

Powołanie się z kolei przez sąd administracyjny na linię orzeczniczą ma charakter argumentu. Jego istotą jest oparcie się na ustabilizowanym w poprzednich orzeczeniach sądowych wzorcu interpretacji określonych przepisów prawa czy wywiedzionej z nich zasadzie, a jego przywołanie w uzasadnieniu ma przekonać do wyrażonego w nim poglądu zarówno uczestników postępowania, jak i skład orzekający wyższej instancji, który ewentualnie będzie kontrolował dany wyrok. Wykorzystanie tego rodzaju argumentu jest bowiem nie tylko próbą przekonania odbiorców uzasadnienia za

pomocą autorytetu poprzednich rozstrzygnięć i wydających je sądów, ale i wyrazem uznania tego autorytetu przez sam sąd orzekający w sprawie, może ponadto stanowić przejaw pewnej wewnętrznej, wiążącej sądy normy interpretacyjnej, której treścią jest nakaz stosowania przyjętej w orzeczeniach tworzących daną linię orzeczniczą wykładni przepisów prawa stanowionego. Autorzy, dokonując kwalifikacji argumentu z linii orzeczniczej do jednej z kategorii wyróżnianych w teorii argumentacji i ustalając źródła argumentu z linii orzeczniczej, wywiedli, że „[w]nioskowanie w oparciu o argument z linii orzeczniczej przebiega [...] w następujący sposób: określona norma uzyskuje pewne znaczenie ze względu na treść linii orzeczniczej, której moc wynika z autorytetu, jakim dysponuje sąd administracyjny, oraz z treści norm zawierających dyrektywę jednolitego stosowania prawa. Z tych względów argument z linii orzeczniczej można zaliczyć, w świetle teorii prawa, do kategorii argumentów z autorytetu” (s. 17).

Przedstawione w monografii drobnozgodowe badania empiryczne oparto na ponad pół tysiącu orzeczeń sądów administracyjnych, potwierdzając tym samym trwałą i dynamiczną wzrost znaczenia tej argumentacji w praktyce stosowania prawa. Omówiono także dociekliwie dotychczas niezbadane w literaturze mechanizmy orzekania, utrwalone w praktyce judykatury, w tym Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Publikacja składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy z nich omawia argument z linii orzeczniczej w świetle teorii prawa. Autorzy poddają analizie pojęcie przytoczonego argumentu, ponadto konfrontują to zjawisko z: wykładnią funkcjonalną, systemową, sądownoadministracyjnym modelem stosowania prawa, poszczególnymi stylami dyskursu interpretacyjnego czy wreszcie teorią precedensu. Ponadto określają miejsce argumentu z linii orzeczniczej wśród metod wykładni prawa. W rozdziale drugim, ustalając relacje między rzezonym argumentem a jednolitością orzecznictwa, odnoszą się do następujących zasad: równości i sprawiedliwości, pewności prawa i niezawisłości sędziowskiej. Wskazują także na prawne środki ujednoczenia orzecznictwa w sądownictwie administracyjnym i sądownictwie powszechnym. W trzecim rozdziale autorzy dokonują skrupulatnej analizy empirycznej przedmiotowego argumentu, opierając się na wybranej metodyce badawczej i praktyce sięgania do argumentu z linii orzeczniczej przez sądy administracyjne. Wskazują również na podstawowe wnioski z badań ilościowych i praktykę odstępowania od linii orzeczniczej. Kolejny, czwarty rozdział dotyczy rzezonego argumentu w ujęciu prawnoporównawczym i zawiera prezentację niemieckich, francuskich i amerykańskich poglądów na rolę argumentacji z uprzedniego orzecznictwa. Ostatni, piąty rozdział stanowi omówienie relacji zachodzących pomiędzy argumentem z linii orzeczniczej a modelem jego przywoływania. Autorzy przedstawiają propozycję prawidłowej metodyki posługiwania się argumentem z linii orzeczniczej, a także wskazują na niesamoistość stosowania argumentu, skutki prawne jego wadliwego stosowania czy model negocjowania argumentu z linii orzeczniczej.

Publikacja adresowana jest zgodnie z intencją autorów zarówno do teoretyków prawa, jak i wszystkich osób zainteresowanych postępowaniem przed sądami administracyjnymi: naukowców, sędziów, asystentów sędziów, adwokatów, radców prawnych, doradców podatkowych oraz studentów prawa i kierunków pokrewnych.